

On İkinci Penceredeki kader ve kadere imanla paragrafta zikredilen hayatî hususiyetlerin münasebetini nasıl anlayabiliriz?

Her şey daha yaratılmadan İlâhî ilimde mahiyetleriyle takdir edilmişlerdir. İlâhî kudret, kader dairesindeki bu planlara göre eşyayı yaratmaktadır.

İnsanın iki türlü fiili vardır: İhtiyarî ve ızdırarî. İhtiyarî fiiller insanın kendi iradesiyle karar verdiği işlerdir. Kul neyi irade ederse, İlâhî kudret de onu yaratır. Bu, imtihan sırrının bir gereğidir. Yani yürümeyi yaratan Allah'tır, kul camiye de gitse, meyhaneye de gitse Allah'ın verdiği güç ve kuvvetle gider. Birincisi hayır, ikincisi şerdir ve Allah hem hayrın yaratıcısıdır, hem de şerrin.

Izdırarî fiillerde ise irade eden de yaratan da Allah'tır. Organlarımızın şekilleri, yerleri, büyüklükleri, vazifeleri hep İlâhî kader ile tayin edilmiş ve buna göre de İlâhî kudretle yaratılmışlardır. Bunların birbirinden farklı oluşu daha önce de Üstattan naklettiğimiz gibi "bir nevi kitabettir." Yazı, harflerdeki farklı şekillerden doğar.

Aynı şekilde insanın iradesi dışında maruz kaldığı hâdiseler de yine bir nevi kitabettir. Onlar da büyük mânâ taşımaktadırlar. Bu hâdiselerden nefsimizin hoşuna gitmeyen, rahatımızı kaçıran hastalıklar ve musibetler de yine kader ile takdir edilmişlerdir. Bunlar kula aczini tam hissettirir, haddini bildirir, onu Allah'a iltica ettirir. Bunlar da yine kitabetteki eğri çizgiler gibidirler, ama hepsi mânâlı, hepsi hikmetlidir.

Lem'alarda, "*Yeknesak istirahat dōşeğindeki hayatın, hayr-ı mahz olan vücuttan ziyade şerr-i mahzolan ademe yakın*" olduğu ifade edilir.